

MINI ATLAS KAČJIH PASTIRJEV

MESTNE OBČINE MARIBOR

**MINI ATLAS KAČJIH PASTIRJEV
MESTNE OBČINE MARIBORA**

Maribor, 2018

Izdalo in založilo: Društvo Študentov Naravoslovja

Uredila: Nina Erbida in Aleš Tomažič

Besedilo: Nina Erbida in Aleš Tomažič

Naslovnica: Nina Erbida

Atvorji fotografij: Matjaž Bedjanič, Uršula Belingar, Marjan Cigoj, Nina Erbida, Marjan Gresel, Alex Kotnik, Simon Kovačič, Aleksander Kozina, Jaka Kregar, Dejan Kulijer, Aleksander Marinšek, Jan-Joost Mekkes, Alenka Miho-rič, Falk Petzold, Jernej Polajnar, Dominik Rebek, Robi Sovič, Aleš Tomažič, Ana Tratnik.

Tisk: Tiskarna Aip Praprotnik d.o.o.

Vse pravice pridržane.

1. natis, 500 izvodov.

Tiskano v Sloveniji

Društvo študentov naravoslovja, Koroška cesta 160, 2000 Maribor.

Spletna stran: www.drustvo-dsn.si

Facebook: <http://www.facebook.com/drustvo.dsn>

E-mail: drustvo.dsn@gmail.com

TRR: SI56 6100 0000 8784 376

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

595.733(497.4Maribor)

ERBIDA, Nina

Mini atlas kačjih pastirjev Maribora / [besedilo Nina Erbida in Aleš
Tomažič ; avtorji fotografij

Matjaž Bedjanič ... et al.]. - Maribor : Društvo študentov naravoslovja,

KAZALO

PREDGOVOR	6
ZGRADBA ATLASA	6
UVOD	7
METODE DELA	7
KRATEK OPIS LOKACIJ	8
O ŽIVLJENJSKEM PROSTORU KAČJIH PASTIRJEV MARIBORA	11
O KAČJIH PASTIRJIH MARIBORA	11
ENAKOKRILI KAČJI PASTIRJI	12
Pasasti bleščavec	13
Modri bleščavec	14
Prisojni zimnik	15
Modri kresničar	16
Bledi kresničar	17
Bleščeči zmotec	18
Travniški škratec	19
Povodni škratec	20
Veliki rdečeokec	21
Rani plamenec	22
Sinji presličar	23
RAZNOKRILI KAČJI PASTIRJI	24
Bleda deva	25
Višnjeva deva	26
Deviški pastir	27
Zelenomodra deva	28
Veliki spremljevalec	29
Modroriti spremljevalec	30
Potočni porečnik	31
Bledi peščeneč	32
Veliki studenčar	33
Močvirski lebduh	34
Sredozemski lesketnik	35
Lisasti ploščec	36
Modri ploščec	37
Črni ploščec	38
Prodni modrač	39
Temni modrač	40
Mali modrač	41
Sinji modrač	42
Krvavordeči kamenjak	43
Progasti kamenjak	44
Navadni kamenjak	45
Opoldanski sklatac	46
NEOPAŽENE VRSTE, KI PA SMO JIH NAŠLI V BLIŽINI	47
UPORABLJENA IN UPORABNA LITERATURA	48

PREDGOVOR

Društvo študentov naravoslovja se je leta 2018 odločilo, da v sodelovanju s Slovenskim odonatološkim društvom in Mestno občino Maribor, popiše občino in ugotovi katere vrste kačjih pastirjev lahko tukaj najdemo. Člani društva smo veliko popisov izvedli že v letu 2017 in tako se nam je zdelo najboljše, da podatke zbiramo še eno leto ter izdamo »mini atlas«. Sestavili smo ga po vzgledu sodobnih bioloških atlasov, a ga vendar naredili tudi nekoliko bolj poljudnega. Namenjen je vsem občanom Maribora in vsem, ki jih zanimajo kačji pastirji. Mišljen je kot osnovni priročnik za vse tiste, ki jih zanima raziskovanje kačjih pastirjev Maribora. Še zdaleč nismo popisali vseh vodnih teles in najverjetneje tudi nismo našli vseh vrst - za nadobudne raziskovalce je tako še dosti možnosti za odkrivanje novega.

ZGRADBA ATLASA

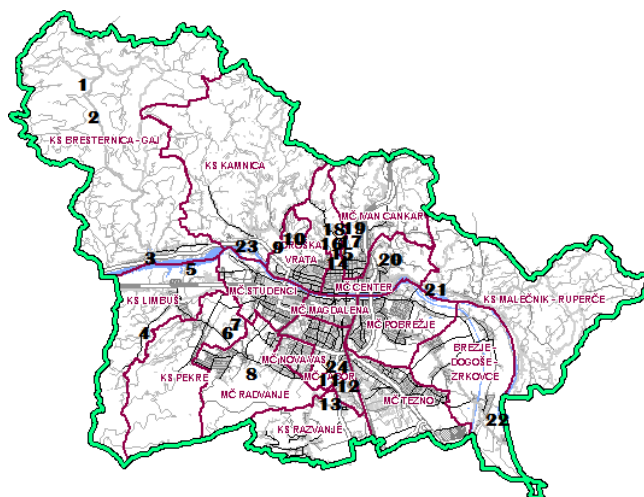
Atlas je sestavljen zelo enostavno in je enako enostaven za uporabo. Prvih nekaj strani je namenjenih opisu metode, kratkemu opisu popisanih lokacij ter orisu stanja kačjih pastirjev in njihovih življenjskih prostorov znotraj Mestne občine Maribor. Vsaki vrsti je posvečena ena stran. Na vrhu strani je navedeno slovensko in strokovno ime vrste. Sledijo fotografije različnih avtorjev, ki so nam jih dali na razpolago za ta atlas in ne prikazujejo nujno tipičnih osebkov ali določevalnih znakov. Pod fotografijo najdemo kratek opis vrste, skupaj z ocenjeno pogostostjo. Pogostost so ocenili naši popisovalci na podlagi terenskih izkušenj. Na koncu vsake strani pa lahko najdemo majhen zemljevid oz. obris občine Maribor. Za vsako vrsto so na zemljevidu označene točke, kjer je bila vrsta v teh dveh letih popisov opažena. Točke so označene v obliki števil, ki ustrezajo določeni oštevilčenosti lokacij (glej stran 6). Tako lahko za vsako vrsto hitro ugotovite, kje je bila najdena in kakšno je njeno stanje v Mariboru in okolici.

UVOD

Kačji pastirji so med največjimi in najbolj pisanimi žuželkami v Sloveniji. So izjemno dobri letalci in lovci, ki so vezani na prisotnost vode. Ravno zato, ker do dobri letalci so tudi zelo mobilni. To jim omogoča, da onesnažene ali kako drugače spremenjene vode zelo hitro zapustijo in ravno ta lastnost je razlog zakaj so dobri bioindikatorji. Kljub temu so v Sloveniji razmeroma slabo raziskani. Preden pa se lahko začnemo ukvarjati z naravovarstvom, moramo poznati stanje. Ker v občini Maribor še ni bilo sistematičnega popisa, smo se v društvu odločili, da prispevamo prve, osnovne podatke, na katerih se lahko naprej gradi. Rezultat je ta atlas, ki ga držite v rokah.

METODE DELA

Skupaj smo popisali 24 lokacij znotraj Mestne občine Maribor. Popise smo izvajali med 15. 4. 2017 in 15. 10. 2018. Popisno obdobje je bilo vsako leto v grobem razdeljeno na 3 obdobja: spomladansko (sredina aprila do začetka junija), poletno (začetek junija do sredine avgusta) in jesensko (od sredine avgusta do sredine oktobra). Vsaka lokacija je bila popisana vsaj trikrat ob različnih časih v sezoni. Na vseh točkah smo s pomočjo metuljnic poskušali uloviti vse prisotne vrste kačjih pastirjev. Z uporabo vodnih mrež smo iskali tudi ličinke v vodi in določili tudi najdene exuvia. Vrste smo določali s pomočjo terenskih priročnikov za odrasle in ličinke (glej vire).

Zemljevid: Vse popisane lokacije znotraj Mestne občine Maribor. Geodetska uprava RS

KRATEK OPIS LOKACIJ

- 1. Ribnik pod Gajem nad Mariborom**, je manjši ribnik v privatni lasti, ki leži na travniku, dober kilometer južno od naselja Gaj nad Mariborom. Polovica obrežja je redno košena, druga polovica je zaraščena z jelšami in vrbami.
- 2. Brestrniški potok** priteče čez Slovenske Gorice s severa in se izliva pri Brestrnici v Dravo. To lokacijo smo popisovali na potoku približno 1500 m južno od naselja Gaj nad Mariborom. Potok je večinoma zasenčen, s kamnito in peščeno podlago.
- 3. Izliv Berstrniškega potoka** je manjša »delta« s prodišči tik ob veslaškem klubu. Voda teče zelo počasi čez prodno podlago. Okolica je precej zaraščena s tujerodnimi, invazivnimi rastlinami kot sta žlezava nedotika in zlata rozga.
- 4. Potok Blažovnica** priteka s Pohorja in se pri Limbušu izliva v Dravo. Nižinski del potoka je precej odprt in zaraščен z invazivnim rastlinjem. Velik del teče skozi naselja in je reguliran.
- 5. Limbuško nabrežje** je točka, ki je precej oblegana od obiskovalcev. Breg je utrjen za privezovanje čolnov, okolica pa je urejena kot park. Na manjšem odseku je kratka prodnata obala blizu katere so umetni plavajoči otočki zaraščeni z rastlinami.
- 6. Pekrski potok** priteče s Pohorja in se potem dolgo časa vije čez poseljeno okolico. Večina potoka je odprtega in reguliranega. Popisno točko smo izbrali na delno zasenčenem delu zahodno od Pekrske gorce.
- 7. Mlake pod Pekrsko gorco** so v bistvu drenažni jarki in izkopi, približno 250 m zahodno od Pekrske gorce. Dve mlaki sta popolnoma odprti in obrasli z močvirskim rastlinjem, tretja pa je ujeta med drevesi in večinoma zasenčena.
- 8. Radvanjski ribnik** je razmeroma velik ribnik, ki se uporablja za športni ribolov. Obrežje je redno košeno. V vodi najdemo le zelo malo močvirskega rastlinja in seveda precej rib.

- 9. Potok Rošpoh** je razmeroma dobro ohranjen potok, ki s severa priteče čez Rošpoh in se izliva v Dravo blizu Mariborskega otoka. Večina potoka je zasenčenega. Podlaga je večinoma peščena in kamnita. Točko smo imeli pri mostu približno 1600 m SV od naselja Kamnica.
- 10. Mlaka v Rošpohu** je v bistvu manjša drenažna luknja ob cesti, ki pa je delno zaraščena z močvirskim rastlinjem. Najdemo jo približno 850 m SZ od naselja Vinarje.
- 11. Betnavski ribnik** je namenjen športnemu ribolovu in leži slabih 300 m V od Betnavskega gradu. Polovica ribnika je redno košenega, druga polovica pa je zaraščena z vrbami in drugimi drevesi.
- 12. Drugi Betnavski ribnik** je sredi industrijske cone Tezno in gre za razmeroma velik ribnik, ki je nekoliko skrit za drevesi v bližini trgovskih centrov. Uporablja se za športni ribolov in je večinoma redno košen. Obala je utrjena in občasno zaraščena z nizkim grmičevjem.
- 13. Ribnik Razvanje** je še en primer ribnika, ki se uporablja za športni ribolov. Ribnikov je pravzaprav več. Večinoma so obale redno košene, obstajajo pa tudi z grmičevjem in drevesjem zaraščeni odseki.
- 14. Ribnik pod akvarijem** je prvi ribnik, ki ga srečamo ob vstopu v Mestni park. Večina ribnika je utrjenega z lesenimi piloti. V sredini je manjši zaraščen otok. Prav tako ima manjši zaraščen del ob pritoku vode na S strani.
- 15. Prvi od Treh ribnikov** je bil za nas najjužnejši od trojice. Polovico obale ima zasenčene, druga polovico pa se redno ureja in je večinoma zaraščena s tujerodnimi močvirskimi rastlinami.
- 16. Drugi od Treh ribnikov** je največji od trojice in je z vidika kačjih pastirjev tudi najbolj zanimiv. Na sredini ima manjši zaraščen otok. Podobno kot prvi, ima tudi ta približno polovico obale zasenčene, druga polovica pa je urejena in redno košena.

- 17. Tretji od Treh ribnikov** leži v gozdu in je skoraj popolnoma zasenčen z drevjem. Vodna gladina pri tem ribniku precej niha. Obrežnega rastlinja skoraj nima. Obala je večinoma ilovnata.
- 18. Ribnik ob rekreacijskem centru Globoček** leži zgolj 350 m severno od tretjega ribnika. Dobra polovica obale je urejena in redno košena, ostalo pa je obraslo z gozdom. Tudi ta ribnik se uporablja za športni ribolov.
- 19. Ribnik ob cesti v Vinarju** je majhen, privatni ribnik, ki sodi med vrstno najbolj bogate v Mariboru. Večina obale je obrasle z močvirskim rastlinjem in nizkim grmičevjem. Manjši del je odprt in redno košen. Ribolov je prepovedan. Leži tik ob cesti Ribniško selo – Vinarje.
- 20. Mlaka ob cesti v Košakih** je zelo majhna, privatna mlaka tik ob cesti Košaki – Pekel, približno 1 km severo-vzhodno od Župnišča Košaki. Obala je zasajena s tujerodnimi močvirskimi rastlinami. Voda je precej čista vsebuje nič ali le malo rib.
- 21. Reka Drava pri Malečniku**, tik pod meljskim jezom, je precej plitva, z lapornato podlago in prodnato obalo. Večji del obale je zaraščen z nizkimi vrbami in tujerodnim rastlinjem.
- 22. Reka Drava pri Dogošah** je večinoma obraščena z gozdom in ima veliko, deloma zaraščeno prodišče v sredini. Na točki, pod nogometnim igriščem Dogoše, je precej hitro tekoča.
- 23. Reka Drava pri Koblarjevem zalivu** ima popolnoma urejene bregove, ki so večinoma zaraščeni s tujerodnimi in invazivnimi rastlinami. Bregovi so redno košeni. Ob celotnem bregu poteka sprehajalna pot.
- 24. Radvanjski potok** priteče s Pohorja v Radvanje in se večino časa vije skozi poseljeno okolje. Bregovi so v veliki meri urejeni in redno košeni. Popisno točko smo imeli na deloma zasenčenem predelu tik ob Betnavskem gradu.

O ŽIVLJENSKEM PROSTORU KAČJIH PASTIRJEV MARIBORA

Življenjski cikel kačjih pastirjev je vezan na vodo. Četudi so zelo dobri letalci, jih bomo redkeje srečali daleč od vodnih teles. Nekatere vrste so popolnoma prilagojene na življenje ob senčnem potoku, nekatere pa so najraje na velikih odprtih rekah. Veliko večino pa bomo vendarle našli na stoječih vodah. In čeprav Mestna občina Maribor razpolaga z vsem tem, je le malo katera voda v žuželkam prijaznem stanju. Večino se uporablja za gojenje rib ali športni ribolov. Posledično so bregovi urejeni, redno košeni in utrjeni. Značilnega vodnega in obvodnega rastlinja bomo našli malo. To je morebiti všeč ljudem, a je zelo neugodno za biotsko raznolikost. Marsikaterega biologa bi verjetno presenetilo, da so se tekom našega popisa za vrstno najbolj bogati lokaciji v Mariboru izkazali drenažne mlake pod Pekrsko gorco in ribnik ob cesti v Vinarju. Na njih je bilo opaženih do 15 vrst. Ker gre v obeh primerih za majhne vodne površine, je to število veliko. Da bi pa lahko bilo še več, pa nam povedo podatki, da Slivniški ribniki razpolagajo z 21 vrstami (Tomažič, 2018), jezero Komarnik pri Lenartu razpolaga s 36 vrstami (Červek, 1996) ter Rački ribniki z okolico z več kot 40 vrstami (Vinko, 2013).

O KAČJIH PASTIRJIH MARIBORA

Tekom popisov v letih 2017 in 2018 smo opazili 33 vrst kačjih pastirjev. Večina teh se v občini tudi razmnožuje. Za nekaj vrst lahko rečemo, da so zelo pogoste in jih lahko najdemo na skoraj vseh vodnih telesih. Takšna vrsta je gotovo sinji presličar. Zelo pogosta sta tudi modri kresničar in veliki spremljevalec. Večino opaženih vrst smo ocenili kot pogoste. To pomeni, da jih lahko vidimo na večini popisanih lokacij, če smo tam ob pravem času v letu. Taki vrsti sta zagotovo pasasti in modri bleščavec, ki ju bomo srečali ob vsakem bolj osončenem vodotoku. Podobno velja za krvavordečega kamenjaka, ki ga bomo našli na skoraj vseh stoječih vodah. Za nekatere vrste pa se bomo morali nekoliko bolj potruditi. Bledo devo bomo našli pozno v sezoni, na ribnikih z rogozom ali trstiščem. Velikega studenčarja bomo našli le na senčnih potokih s peščeno podlago. Med vsemi opaženimi vrstami jih 6 najdemo tudi na rdečem seznamu ogroženih vrst Slovenije. V splošnem lahko rečemo, da je redkih vrst razmeroma malo in še te, ki so, bomo težko našli.

ENAKOKRILI KAČJI PASTIRJI
Zygoptera

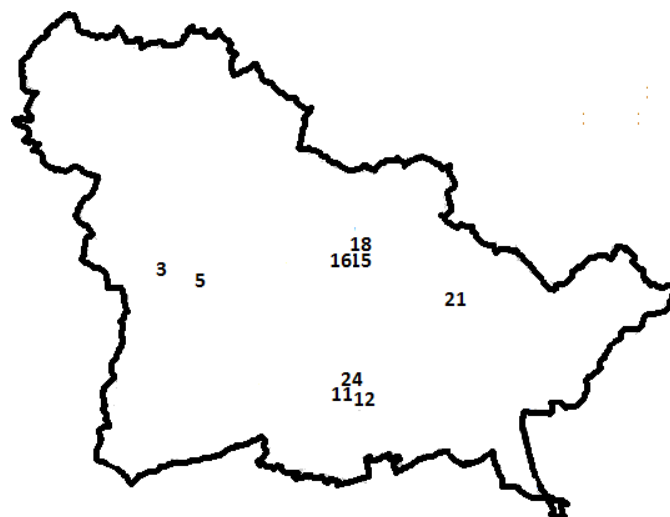
Pasasti bleščavec *Calopteryx splendens* (Harris, 1782)

Samec pasastega bleščavca. Avtor: Marjan Cigoj

Ena izmed najpogostejših vrst občine Maribor, pa verjetno tudi ena izmed bolj karizmatičnih. Najpogosteje jo bomo srečali ob potokih in rekah. Najraje izbira čiste vode z dovolj kisika, ki so lahko tudi osenčene. Ličinke potrebujejo v vodi rastlinje, ki se ga oprimejo, ko se skrivajo pred plenilci in plenom. Najlažje ga boste videli med sprehodom ob Dravi.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

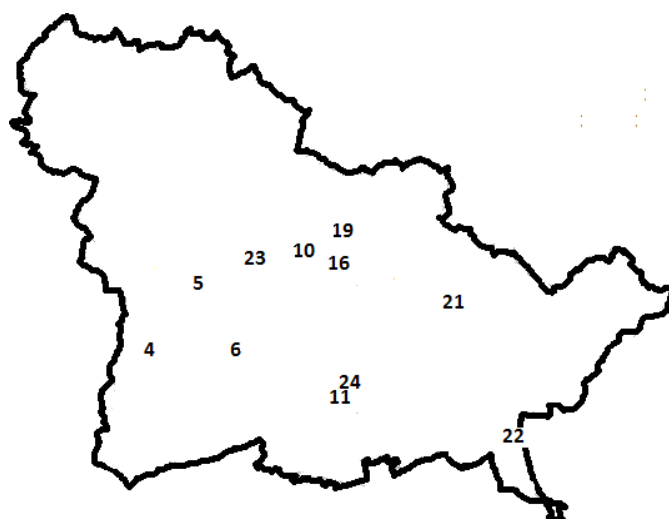
Modri bleščavec *Calopteryx virgo* (Linnaeus, 1758)

Koleselj modrih bleščavcev. Avtor: Marjan Gresl

Ta vrsta, je v Mariboru še pogostejša od svojega sorodnika in se, podobno kot on, najraje nahaja ob potokih in rekah. Od sorodnika ga boste ločili po tem, da ima krila popolnoma modro obarvana. Najlažje ga boste srečali med sprehodom ob Dravi.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

Prisojni zimnik *Sympecma fusca* (Vander Linden, 1820)

Prisojni zimnik. Avtor: Ana Tratnik

To je edina vrsta kačjega pastirja pri nas, ki uspe prezimiti kot odrasla žival. Zaradi lepe, rjavo-bakrene barve, ga bomo zlahka prepoznali. V Mariboru in neposredni okolici je razmeroma redek, a bi ga morali za boljše poznavanje razširjenosti bolj tarčno iskati, tudi pozimi. Še največ možnosti, da ga vidite, boste imeli pri Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

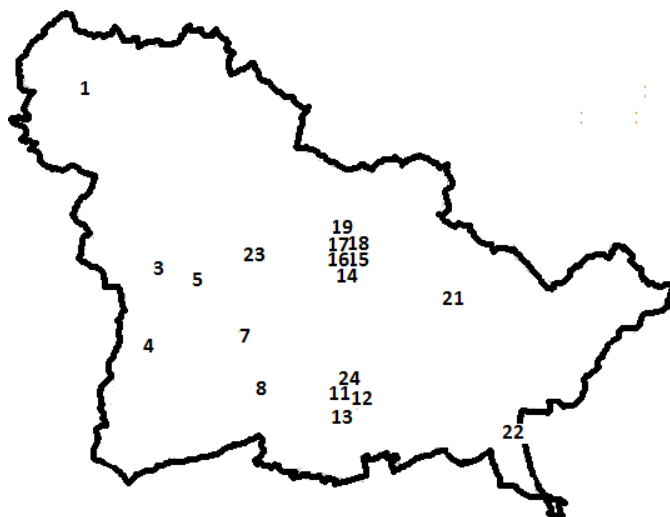
Modri kresničar *Ischnura elegans* (Vander Linden, 1820)

Samica modrega kresničarja. Avtor: Ana Tratnik

Ta vrsta sodi v občini Maribor med najpogostejše tri. Prisotna je skoraj ob vsaki mlaki in potoku. Da jih opazimo moramo le malo bolj natančno pogledati, saj gre za nečitne, majhne paličice, ki pogosto letajo v bližini rastlinja. Najlažje ga boste videli med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

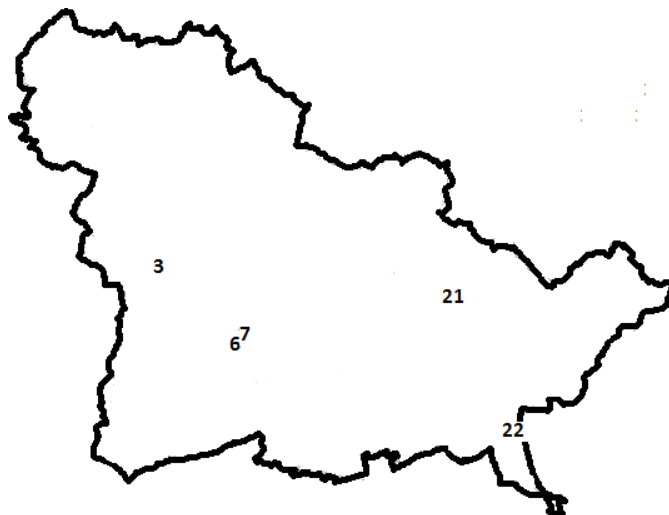
Bledi kresničar *Ischnura pumilio* (Charpentier, 1825)

Svež bledi kresničar. Avtor: Ana Tratnik

Za razliko od prej omenjenega sorodnika, bomo bledega kresničarja precej težje našli. Ta vrsta ima raje primarne habitate in spada med pionirske vrste. Sicer pa sta si ti vrsti na videz razmeroma podobni in ju zlahka zamenjamo, le da je bledi kresničar še manjši od modrega in velja za najmanjšo vrsto kačjega pastirja v Sloveniji. Najlažje ga srečamo ob stari strugi reke Drave.

Ocenjena pogostost: REDEK

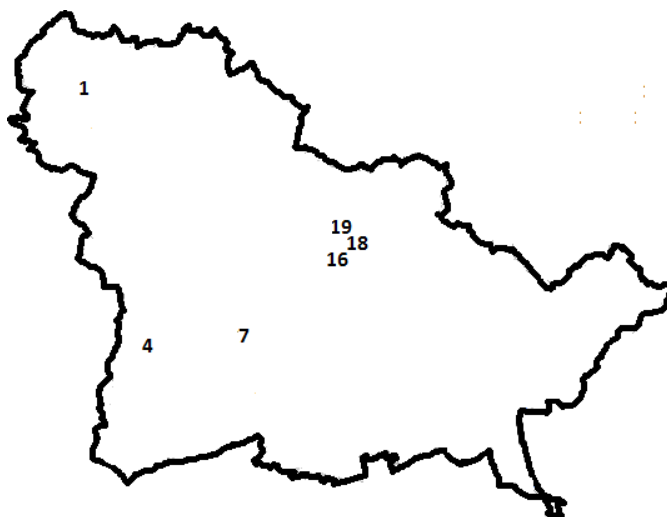
Bleščeči zmotec *Enallagma cyathigerum* (Charpentier, 1825)

Koleselj bleščečih zmotcev. Avtor: Ana Tratnik

Tudi ta majhni kačji pastir sodi med pogostejše vrste. Na prvi pogled je zelo podoben ostalim vrstam iz rodu škratev in ga z njimi zlahka zamenjamo. Pojavlja se tako na stoječih kot tudi tekočih vodah. Najlažje ga boste videli med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: POGOST

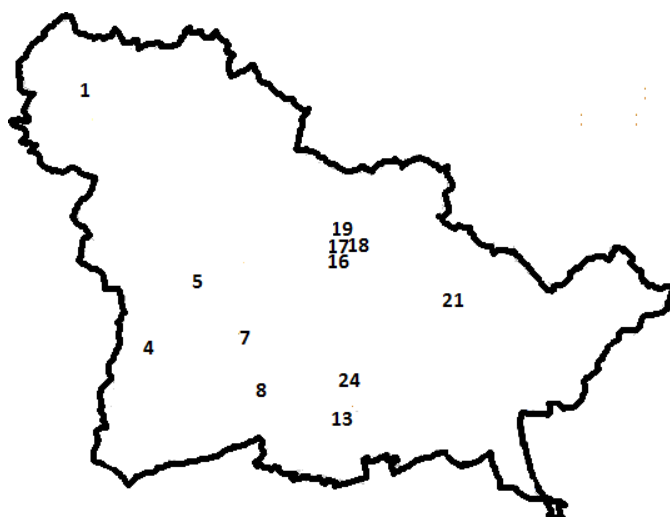
Travniški škratec *Coenagrion puella* (Linnaeus, 1758)

Koleselj travniškega škratca. Avtor: Nina Erbida

To je najpogostejša vrsta škratca. Običajno jih bomo videli letati nad rastlinjem, nekoliko stran od stoječe ali počasi tekoče vode. Da se prepričamo, pa ga moramo vendarle videti zelo od blizu. Najlažje ga boste videli med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

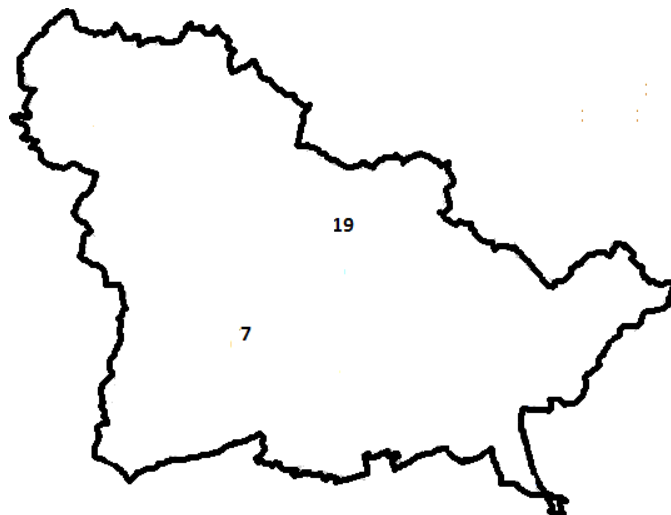
Povodni škratec *Coenagrion scitulum* (Rambur, 1842)

Samec povodnega škratca. Avtor: Matjaž Bedjanič.

Znotraj občine Maribor vrsta sodi med redkejše vrste kačjih pastirjev, kakor zanjo velja tudi drugod po Sloveniji z izjemo Krasa in Primorske. V občini smo ga zasledili na dveh lokacijah. Za pravilno določitev, je vse škratce potrebno videti zelo od blizu ali pa napraviti ostro sliko hrbtne delu, saj se ločijo po različnih vzorcih. Te vrste ne boste zlahka videli.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

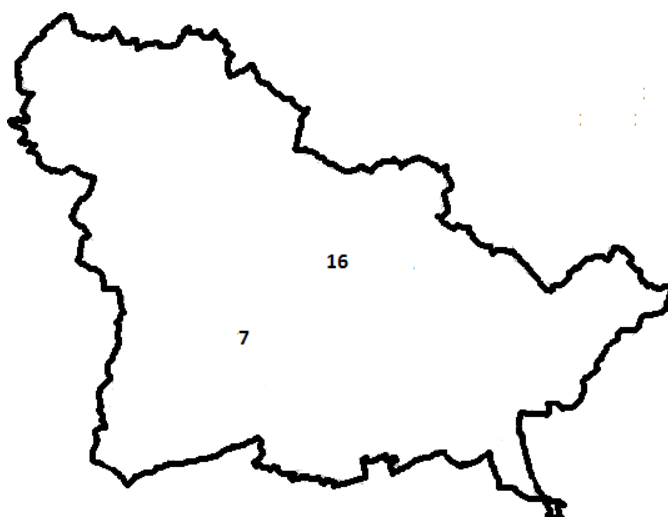
Veliki rdečoekec *Erythromma najas* (Hansemann, 1823)

Koleselj velikih rdečoekcev. Avtor: Alenka Mihorič

Od treh vrst rdečoekcev v Sloveniji, je ta edini, ki smo ga pri nas našli, pa še ta je razmeroma redek. Za razmnoževanje potrebuje stoječe vode, ki so vsaj deloma pokrite s plavajočim rastlinjem kot sta dristavec ali lokvanj. Običajno leta tik nad vodo in le redko ob obali. Z nekaj sreče, ga boste videli med sprehodom ob Treh ribnikih, če boste pozorni na njegove izrazito rdeče oči.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

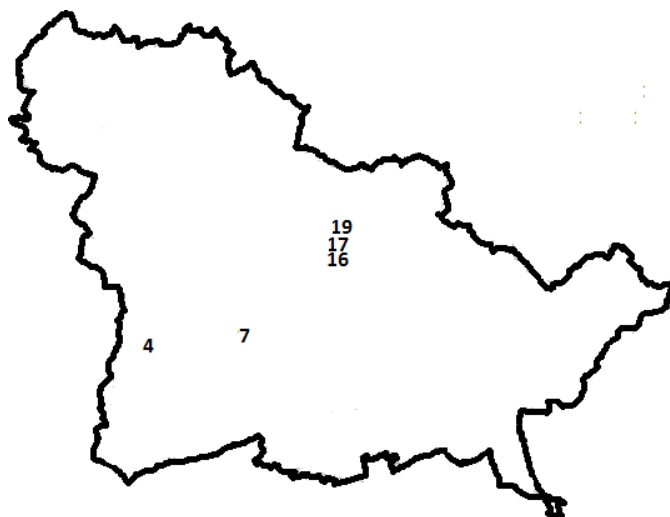
Rani plamenec *Pyrrhosoma nymphula* (Sulzer, 1776)

Rani plamenec. Avtor: Jan-Joost Mekkes

Ta vrsta si svoje ime gotovo zasluži, saj gre za eno izmed bolj zgodnjih v sezoni pojavljanja kačjih pastirjev. Vidimo jih lahko že ob prvih otoplitvah. Običajno pa jih ne najdemo tik ob vodi, marveč v grmovju, nekoliko stran od nje. Zasledimo jih lahko tako ob stoječih kot počasi tekočih vodah. Ker so to majhne, rdeče, leteče palčke, jih pri nas težko zamenjamo s katero drugo vrsto. Najlažje ga boste videli med sprehodom ob Treh ribnikih, če boste raziskovali po bližnjem grmovju.

Ocenjena pogostost: REDEK

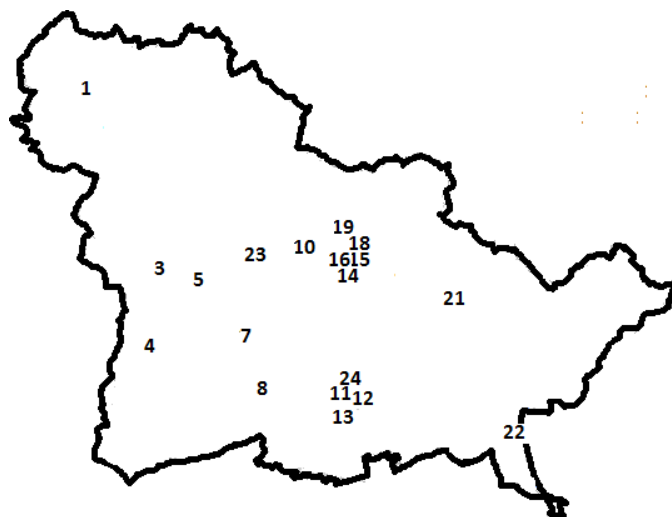
Sinji presličar *Platycnemis pennipes* (Pallas, 1771)

Samec sinjega presličarja. Avtor: Ana Tratnik

Po naših podatkih je to najpogostejša in najštevilčnejša vrsta v občini Maribor. Zaradi svojih razmeroma bledih barv in letanja med visoko travo, je komaj opazen. Kljub temu je prisoten ob praktično vsakem vodnem telesu. To je vrsta, ki je ne morete zgrešiti, če ste le ob vodi v toplejšem delu leta.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

RAZNOKRILI KAČJI PASTIRJI
Anisoptera

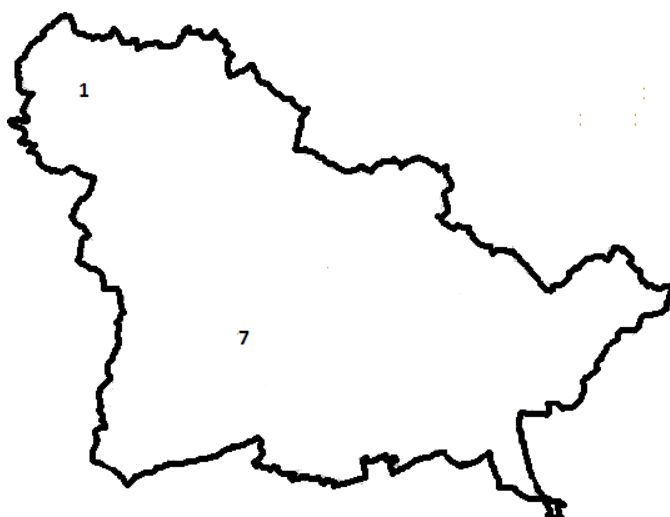
Bleda deva *Aeshna mixta* (Latreille, 1805)

Bleda deva. Avtor: Jernej Polajnar

Dokaj redka vrsta, ki jo bomo srečali le na nekaj točkah znotraj občine. Ta vrsta potrebuje obvodno rastlinje kot sta rogoz ali vodni ježek. Najdemo jo tako ob stoječih kot počasi tekočih vodah. Da vrsto vidimo imamo najboljše možnosti na mlakah pod Pekrsko gorco. Vendar ne pred koncem poletja, saj gre za eno izmed poznih, jesenskih vrst.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

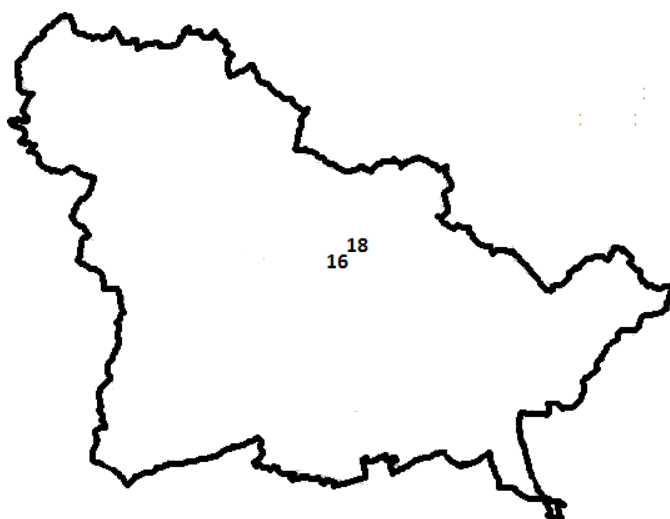
Višnjeva deva *Aeshna affinis* (Vander Linden, 1820)

Višnjeva deva. Avtor: Jan-Joost Mekkes

Tudi višnjeva deva sodi med redke vrste v občini Maribor. Najpogostejša je ob gosto zaraščениh mlakah in ribnikih ali nad močvirnimi travniki. Ker zmanjkuje primernega življenjskega prostora, izginja tudi ta vrsta. Najlažje jo bomo videli, če bomo julija opazovali kako večji modri kačji pastir leta nad travniki ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

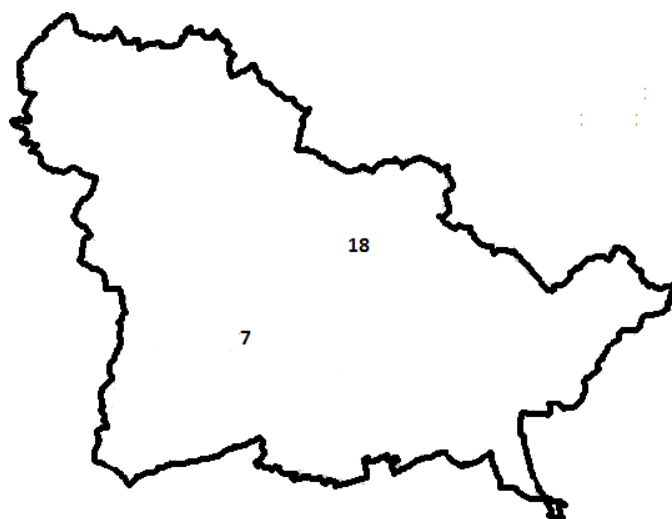
Deviški pastir *Aeshna isoceles* (Müller, 1767)

Deviški pastir. Avtor: Robi Sovič

Deviškega pastirja smo videli le na nekaj lokacijah in vedno v malem številu. Na večjih jezerih nedaleč od Maribora, pa zna biti bolj pogost (Perniško jezero, Slivniški ribniki...). Je spomladanska vrsta kačjega pastirja, ki jo najdemo ob stoječih in počasi tekočih vodah, a le, če je ob vodi prisotno tudi visoko rastlinje kot je trstičevje, rogoz ali celo obvodno grmovje. Znotraj občine ga boste videli težko.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

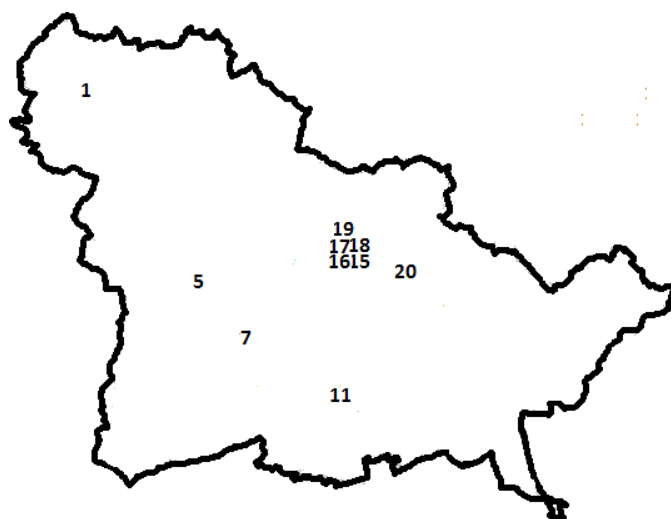
Zelenomodra deva *Aeshna cyanea* (Müller, 1767)

Samica zelenomodre deve med odlaganjem jajčec. Avtor: Aleš Tomažič

Za razliko od ostalih dev, je ta precej pogosta. Vidimo jo lahko na večini stoječih voda znotraj občine, živijo pa lahko tudi ob tekočih vodah. Pojavijo se nekoliko kasneje v poletju in imajo rade predvsem senčne habitate. Na sprehodu ob Treh ribnikih, jih boste najlažje videli na senčni strani. Ker gre za precej veliko vrsto, jih ni težko opaziti.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

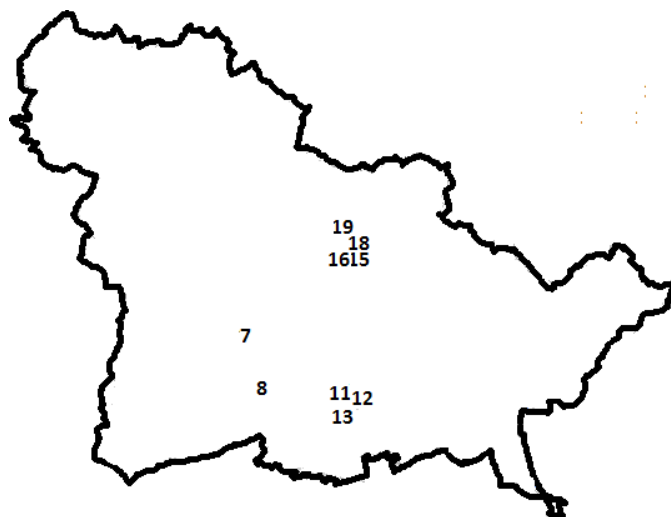
Veliki spremljevalec *Anax imperator* (Leach, 1815)

Samec velikega spremljevalca. Avtor: Uršula Belingar

Tako po latinskem kot slovenskem imenu lahko sodimo, da gre za enega izmed večjih kačjih pastirjev. Na srečo, je tudi eden izmed pogostih. Vidimo ga lahko na osončenih delih vseh nekoliko večjih mlak, ribnikov in tudi rek, ki imajo vsaj nekaj rastlinja ob robu. Po navadi leta meter do dva nad vodo in straži vedno isti teritorij. Junija ga med sprehodom ob Treh ribnikih ne morate spregledati.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

Modroriti spremljevalec *Anax parthenope* (Selys, 1839)

Modroriti spremljevalec. Avtor: Jan-Joost Mekkes

Za razliko od prej omenjenega sorodnika, tega ne bomo videli zlahka. Je precej bolj redek v občini Maribor, kot tudi drugod po Sloveniji. Vrsta najraje zaseda primarne habitate. Od sorodnika ga boste ločili po modrem pasu na začetku zadka, kot pove že njegovo ime. Zgodaj v sezoni ga imamo možnosti videti na ribniku v Radvanju.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

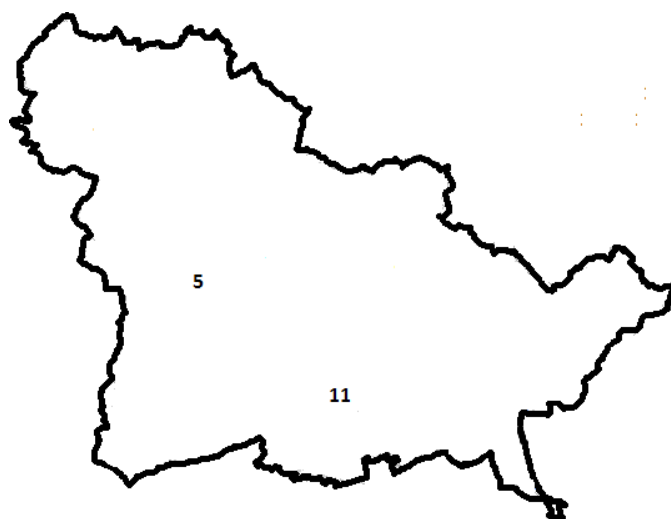
Potočni porečnik *Gomphus vulgatissimus* (Linnaeus, 1758)

Potočni porečnik. Avtor: Jan-Joost Mekkes

Je ena izmed najbolj zgodnjih vrst, ki jo lahko hitro zamudimo, če nismo pravočasno na terenu. Prepoznamo jih po rumeno-zeleni in črni obarvanosti. Družino od ostalih ločimo po tem, da se velike turbanske oči ne stikajo niti v eni točki. Pojavlja se na večjih rekah in potokih. Zelo so občutljivi na onesnaženost. Najlažje ga bomo videli ob Limbuškem nabrežju.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

Bledi peščenec *Onychogomphus forcipatus* (Linnaeus, 1758)

Bledi peščenec. Avtor: Alex Kotnik

Tudi ta vrsta ima najraje reke in potoke. Predvsem take, kjer je dosti kamenja, ličinke pa glede substrata niso izbirčne. Pričakujte ga torej predvsem v stari strugi Drave in na potokih, ki nimajo poraščenega obrežja, saj ima najraje sončne predele. Najlažje ga bomo videli pod Malečniškim mostom ali ob izlivu potokov v Dravo. Samce od sorodnikov zlahka ločimo po izrazitih cerkih na koncu zadka.

Ocenjena pogostost: REDEK

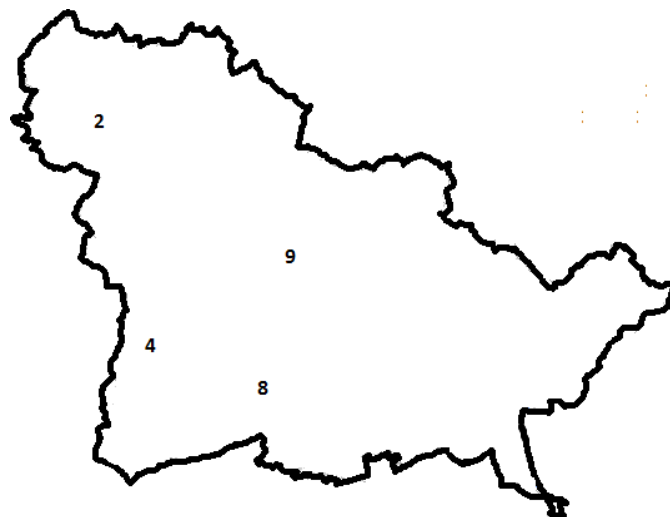
Veliki studenčar *Cordulegaster heros* (Theischinger, 1979)

Veliki studenčar. Avtor: Simon Kovačič

To je največja vrsta kačjega pastirja v Evropi in hkrati tudi ena od najbolj ogroženih. V Sloveniji je še razmeroma pogost, ker imamo veliko ohranjenih potokov. Podobno velja tudi za okolico Maribora. Za natančno oceno pogostosti bi bilo potrebno tarčno iskanje. Najraje ima zasenčene potoke z meandri in ne preveč hitro tekočo vodo ter drobnim substratom.

Ocenjena pogostost: REDEK

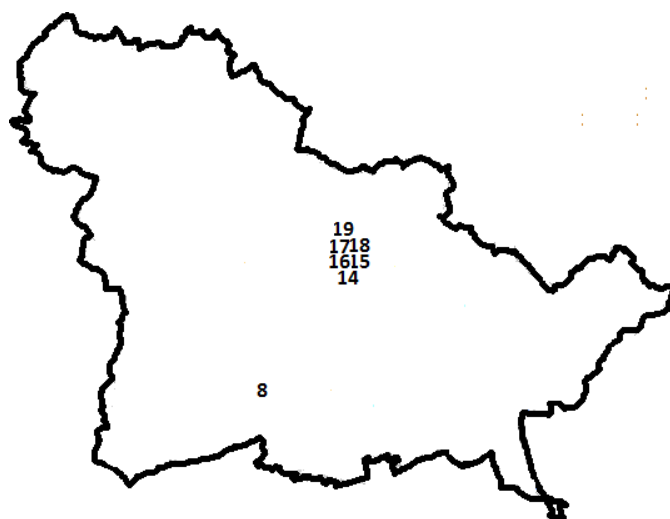
Močvirski lebduh *Cordulia aenea* (Linnaeus, 1758)

Močvirski lebduh. Avtor: Jan-Joost Mekkes

To je kovinsko zelen kačji pastir, ki se pojavlja zgodaj v sezoni. Rad ima delno zasenčene, stoječe in počasi tekoče vode. Samec običajno leta sem ter tja na istem delu vodnega telesa in ga straži. Najlažje ga boste videli med sprehodom ob Treh ribnikih, če se boste spomladi sprehodili po senčni strani.

Ocenjena pogostost: POGOST

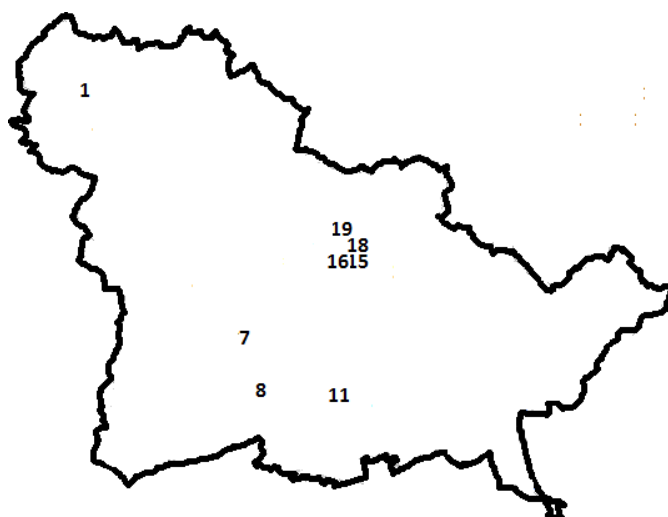
Sredozemski lesketnik *Somatochlora meridionalis* (Nielsen, 1935)

Sredozemski lesketnik. Avtor: Jan-Joost Mekkes

Zelo podoben prej omenjenemu sorodniku, a se pojavlja pozneje v letu. Ti vrsti lahko zlahka zamenjamo in jih je za določitev treba videti zelo od blizu. Najdemo ga na podobnih mestih kot močvirskega lebduha, a ne tako zgodaj v sezoni. Poleti imamo dobre možnosti, da ga vidimo med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: POGOST

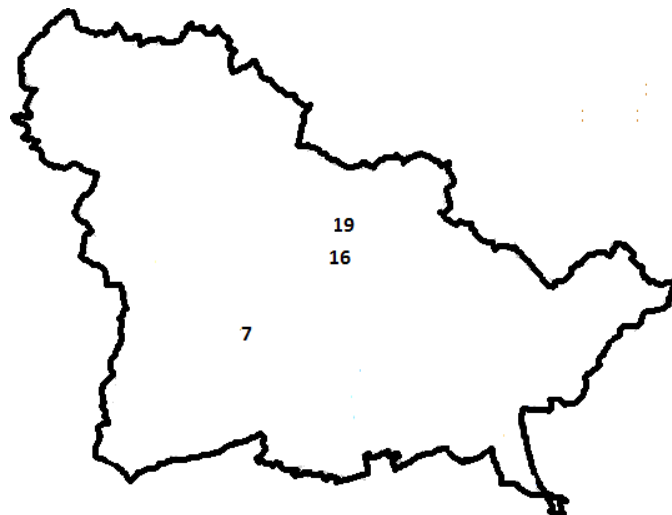
Lisasti ploščec *Libellula quadrimaculata* (Linnaeus, 1758)

Listasti ploščec. Avtor: Dejan Kulijer

V rodu ploščcev so veliki kratki in čokati pastirji s sploščenim telesom in temno obarvanostjo na začetku kril. Lisasti ploščec je med najredkejšimi vrstami v občini, prepoznamo pa ga po temnih lisah tudi na sredini kril. Najlažje bomo jih našli na ribnikih in mlakah z veliko vodnega rastlinja. Z nekaj sreče, ga boste videli med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: REDEK

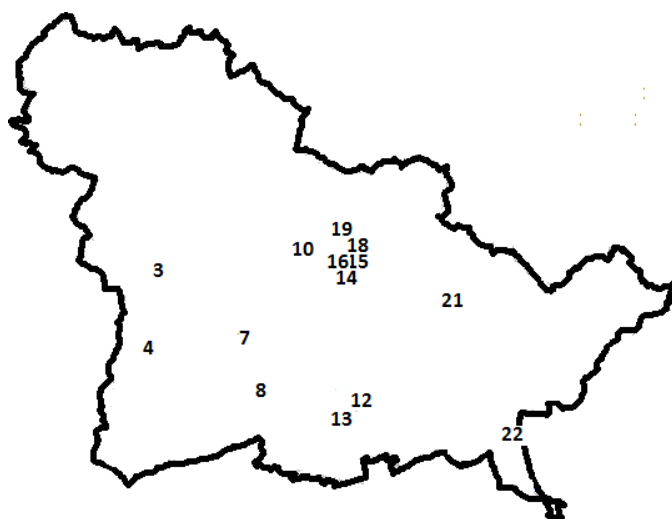
Modri ploščec *Libellula depressa* (Linnaeus, 1758)

Samec modrega ploščca. Avtor: Aleksander Kozina

Tako med ploščci kot tudi med kačjimi pastirji nasploh, je to zelo pogosta vrsta. Najdemo jo lahko skoraj na vseh vodnih telesih v občini, v prvi polovici sezone. Gre za vrsto, ki ni posebej občutljiva na ohranjenost vodnega telesa. Zaradi svetlo modre barve in rumenih lis ob boku, je samec enostavno prepoznaven in ga boste najlažje videli ob sprehodu pri Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

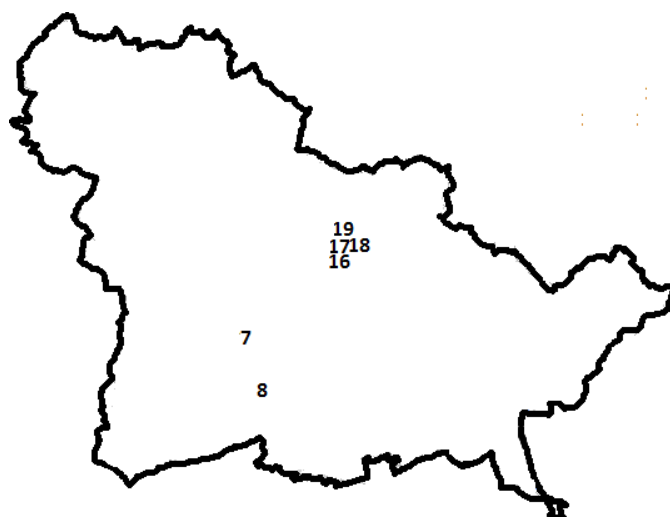
Črni ploščec *Libellula fulva* (Müller, 1764)

Črni ploščec. Avtor: Robi Sovič

Podobno kot lisasti, je tudi črni ploščec med redkejšimi vrstami v občini Maribor. Najdemo ga lahko na nekaj bolje ohranjenih mlakah v občini, sicer ga po Sloveniji najdemo tako na stoječih kot počasi tekočih vodah, od slednjih predvsem na melioracijskih kanalih. Najboljše možnosti, da ga vidimo, imamo na ribniku ob cesti v Vinarju.

Ocenjena pogostost: REDEK

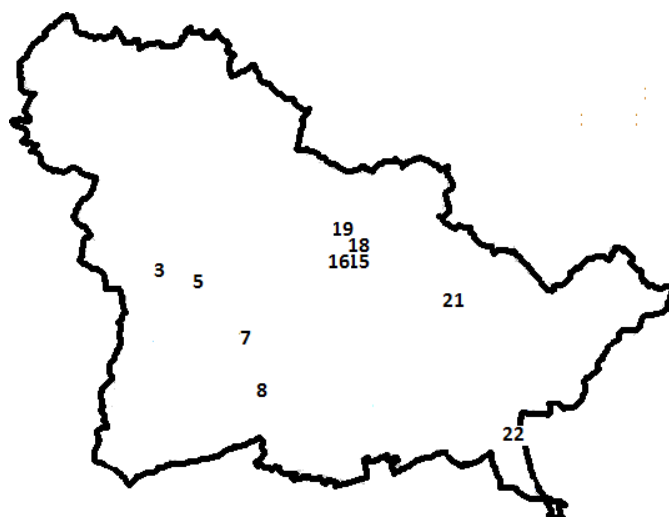
Prodni modrač *Orthetrum cancellatum* (Linnaeus, 1758)

Samec prodnega modrača. Avtor: Jaka Kregar

V Sloveniji se pojavljajo štiri vrste modračev in vse je mogoče najti tudi znotraj občine Maribor. Prodni modrač je med pogostejšimi. Našli ga bomo tako ob tekočih vodah kot ob ribnikih, odrasli radi posedajo po tleh ob vodi. Najlažje ga bomo videli na stari strugi Drave, pa tudi med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

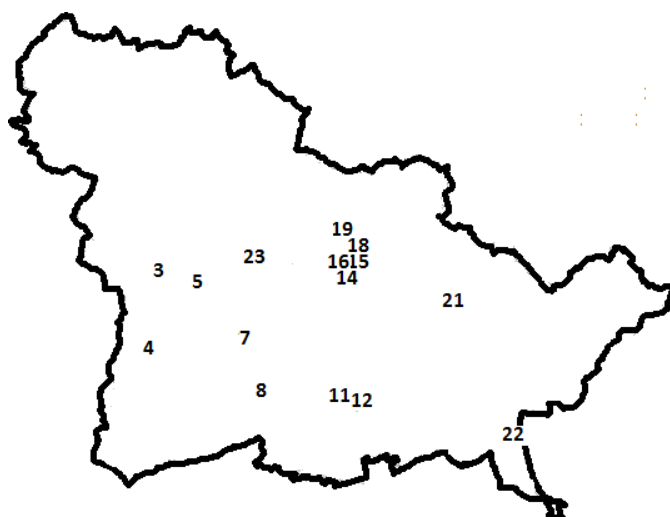
Temni modrač *Orthetrum albistylum* (Selys, 1848)

Temni modrač. Avtor: Falk Petzold

Ta vrsta je morda še bolj pogosta kot prej omenjena. Modračiči so si med seboj precej podobni. Tega od prodnega ločimo po belih konicah (cerkih) na koncu zadka. Običajno letajo blizu obrežja, se pogosto preganjajo in pogosto tudi posedajo na rastlinju in kamenju. Najlažje ga bomo videli med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

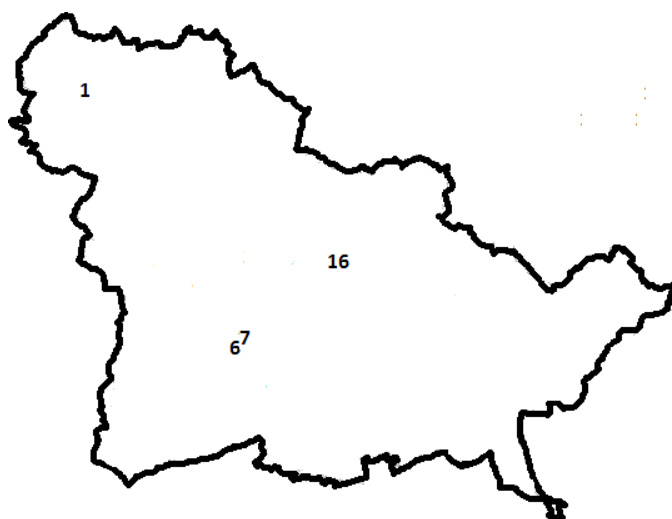
Mali modrač *Orthetrum coerulescens* (Fabricius, 1798)

Koleselj malih modračev. Avtor: Dominik Rebek

Ta vrsta ima najraje osončene počasi tekoče potoke in melioracijske jarke med njivami. Med modrači, pa tudi med pastirji nasploh, gre za redko vrsto v Mariboru in okolici. Najlažje ga bomo videli na odprtih, osončenih delih Studenskega potoka.

Ocenjena pogostost: REDEK

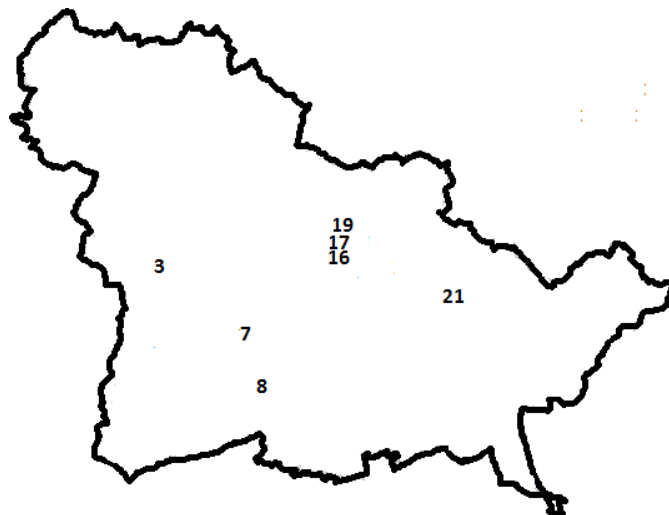
Sinji modrač *Orthetrum brunneum* (Fonscolombe, 1837)

Sinji modrač. Avtor: Alex Kotnik

Kot njegovo ime pove, je ta vrsta izrazito sinje modre barve. Zanj veljajo podobne habitatne preference kot za prej omenjeno. Med seboj jih je težko ločiti. Sodi med pionirske vrste, saj hitro zasede na novo izkopana vodna telesa. Najlažje ga bomo videli na Studenškem potoku.

Ocenjena pogostost: REDEK

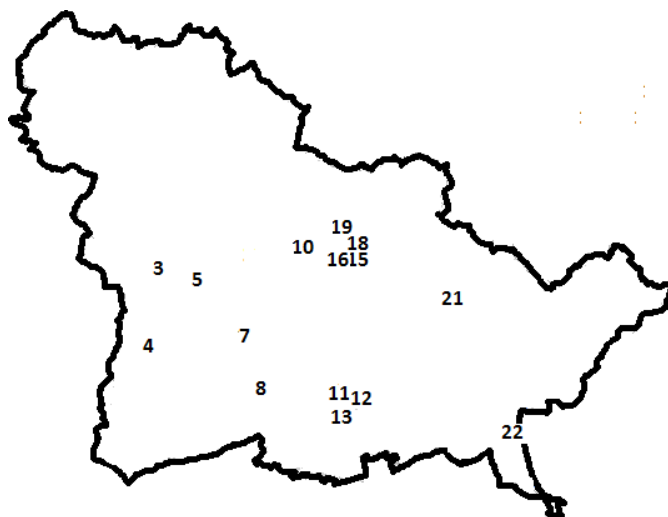
Krvavordeči kamenjak *Sympetrum sanguineum* (Müller, 1764)

Samec krvavordečega kamenjaka. Avtor: Aleksander Marinšek

Kamenjaki so srednje veliki kačji pastirji, ki so večinoma rdečkastih barv. Krvavordeči je nedvomno najpogostejši med njimi. Znotraj občine ga najdemo marsikje, predvsem pa na ribnikih z višjim obvodnim rastlinjem. Najlažje ga bomo videli med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

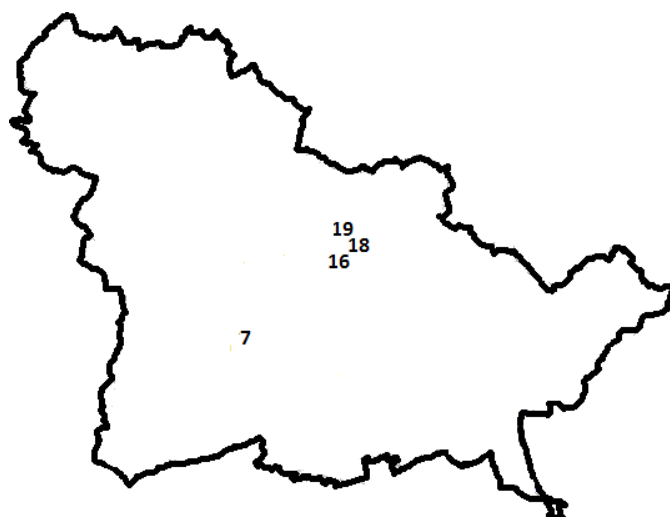
Progasti kamenjak *Sympetrum striolatum* (Charpentier, 1840)

Samec progastega kamenjaka. Avtor: Jošt Stergaršek

V Sloveniji je sicer splošno razširjena vrsta, a smo ga v občini Maribor našli le izjemoma. Gre za pozno vrsto, ki ima rada sončne lokacije. Prepoznamo ga po dveh rumeno-zelenih progah na strani trupa. Najlažje ga bomo videli jeseni na mlakah pod Pekrsko gorco.

Ocenjena pogostost: REDEK

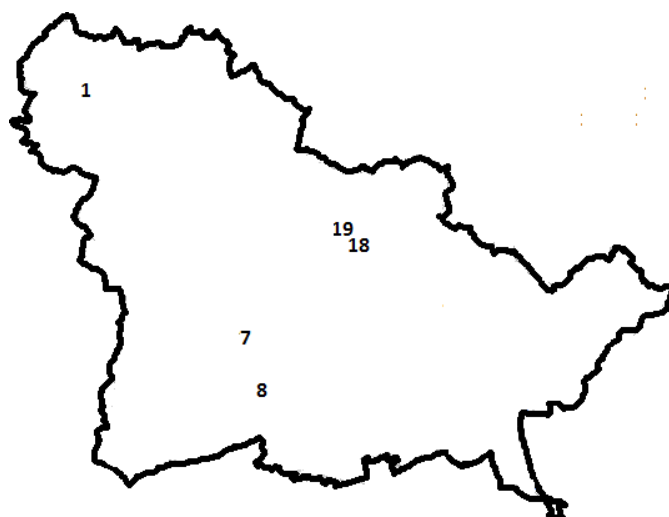
Navadni kamenjak *Sympetrum vulgatum* (Linnaeus, 1758)

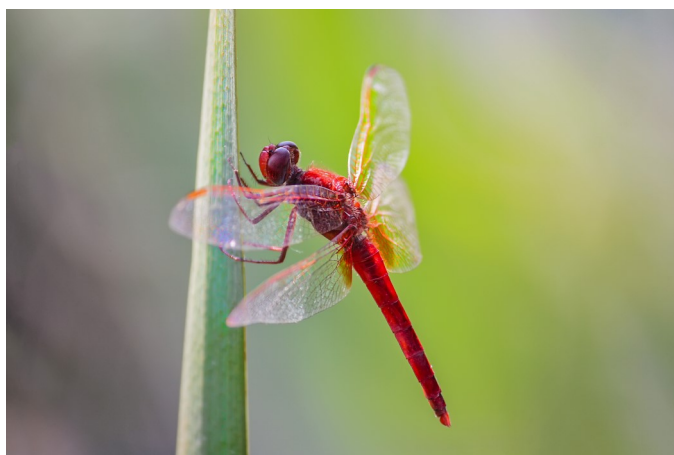
Samec navadnega kamenjaka. Avtor: Jan-Joost Mekkes

Čeprav se imenuje navadni, pa vendarle ni pogost. Med kamenjaki je v občini najredkejši in tudi sicer v Sloveniji eden od redkejših pastirjev. Najlažje ga bomo videli pozno poleti, med sprehodom ob Treh ribnikih ali pa na mlaki pod Gajem nad Mariborom.

Ocenjena pogostost: REDEK

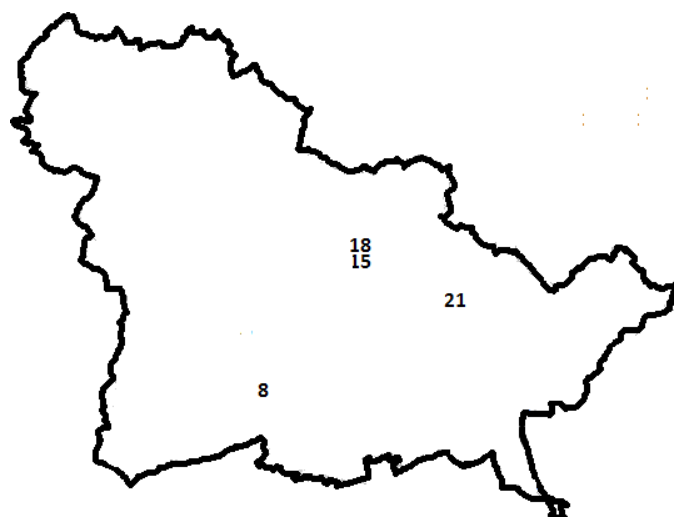
Opoldanski škrlatec *Crocothemis erythraea* (Brulle, 1832)

Opoldanski škrlatec. Avtor: Simon Kovačič.

Na prvi pogled je ta vrsta podobna kamenjakom a je nekoliko večja in precej bolj žive rdeče barve, iz katere tudi izhaja ime škrlatec. Čeprav je vrsta načeloma pogosta, jo v okolici Maribora srečamo le v malem številu. Gre za toploljubno vrsto, ki svoj areal širi s segrevanjem ozračja. Najlažje ga bomo videli pri ribnikih v Radvanju, pa tudi pri Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: REDEK

NEOPAŽENE VRSTE, KI PA SMO JIH NAŠLI V BLIŽINI

Tekom popisov med leti 2017 in 2018, smo opazili nekaj vrst v neposredni bližini Mestne občine Maribor. Teh vrst zato nismo vključili v naš uradni seznam, jih pa tukaj omenjamo, saj obstaja velika verjetnost, da bi katero od teh srečali tudi znotraj občine.

Zelena pazverca *Chalcolestes viridis* je bila opažena na Slivniških ribnikih.

Obvodno zverco *Lestes sponsa*, lahko najdemo na posameznih ribnikih Pohorja (npr. Črno jezero).

Grmiščno zverco *Lestes barbarus*, smo opazili v Vurberku.

Malega rdečekockca *Erythromma viridulum*, smo opazili na mrtvem rokavu pri Vurberku.

Rjavo devo *Aeshna grandis* smo opazili na Slivniških ribnikih, pa tudi na mrtvem rokavu pri Vurberku.

Barjansko devo *Aeshna juncea* lahko najdemo na višje ležečih vodah Pohorja (npr. Črno jezero).

Zgodnjega trstničarja *Brachytron pratense* smo opazili samo na Slivniških ribnikih.

Kačji potočnik *Ophiogomphus cecilia* je vrsta, ki je v teh letih sicer nismo opazili, a se je v preteklih letih naključno pojavila na ulicah Maribora.

Povirni studenčar *Cordulegaster bidentata* je vrsta, ki jo lahko najdemo na potokih v višje ležečih delih Pohorja.

Pegastega lesketnika *Somatochlora flavomaculata*, smo opazili samo v okolici Slivniških ribnikov.

Barjanskega lesketnika *Somatochlora arctica* lahko najdemo na nekaterih redkih lokacijah na Pohorju. Ena od teh je Črno jezero.

Barjanski spreletavec *Leucorrhinia dubia* je podobno kot prej omenjena vrsta, značilen za šotna barja. Najdemo ga lahko med drugim na Črnem jezeru.

UPORABLJENA IN UPORABNA LITERATURA:

Boudot, Jean-Pierre in Kalkman, Vincent J., 2015. Atlas of the European dragonflies and damselflies. KNNV publishing, Nizozemska.

Brochard, Christophe; Groenendijk, Dick; van der Ploeg, Ewoud in Termaat, Tim, 2016. Fotografische Larvenhuidjes van Libellen. KNNV publishing. Nizozemska.

Corbet, Philip S., 1999. Dragonflies: Behaviour and ecology of odonata. Harley books, Velika Britanija.

Červek, Urban; Ferk, Andrej in Sameja, Marko, 1996. Kačji pastirji (Odonata) akumulacijskega jezera Komarnik pri Lenartu (SV Sloveija). Exuvia 3/1 (1996): 1 - 16, stran 1. Slovensko odonatološko društvo, Slovenija.

Dijkstra, Klaas-Douwe B in Lewington, Richard, 2006. Field Guide to the Dragonflies of Britain and Europe. British wildlife publishing, Velika Britanija.

Kotarac, Mladen, 1997. Atlas kačjih pastirjev (Odonata) Slovenije z Rdečim seznamom. Center za kartografijo favne in flore, Slovenija.

Tomažič, Aleš, 2018. Podatki iz popisov za magistrsko delo: Izbira habitata in deljenje niš med izbranimi vrstami dev (Aeshnidae: Odonata) na Pohorju. Neobjavljeno delo.

Vinko, Damjan, 2013. Poročilo o delu skupine za kačje pastirje. Zbornik poročil z raziskovalnega tabora študentov biologije. Društvo študentov biologije, Slovenija.

OPOZORILO!

Vsi popisi so bili izvedeni s strani strokovnjakov. Lov, vznemirjanje ali celo ubijanje in zbiranje kačjih pastirjev je v Sloveniji prepovedano! Naši popisovalci imeli so za svoje delo posebno dovoljenje s strani Ministrstva za okolje in prostor.

Vsi ulovljeni osebki so po določitvi bili spuščeni nazaj v naravo. Tekom dela ni bil poškodovan noben kačji pastir.

Če vas delo s kačjimi pastirji zanima, vam priporočamo da se obrnete na SOD:

Slovensko odonatološko društvo

Verovškova ulica 56, 1000 Ljubljana

Spletna stran:<http://www.odonatolosko-drustvo.si/>

E-mail: nabiralnik@odonatolosko-drustvo.si

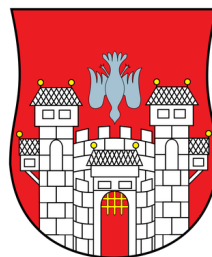
PRI PROJEKTU SO SODELOVALI:

Društvo študentov
naravoslovja

Slovensko odo-
natološko druš-
tvo

Mestna občina
Maribor

»Mi že vemo zakaj se v Mariboru počutimo tako domače.«

Ischnura elegans

»Tu pa tam kaka avtohtona flanca tudi ne bi škodila.«

Aeshna isoceles

»Mene se zagotovo ni dovolj tarčno iskalo.«

Lestes barbarus